

Afet Olgusu: Tanımı, Türleri ve Etkileri

İshak AYDEMİR¹

Meral ÖZTÜRK²

Veda BİLİCAN GÖKKAYA³

GİRİŞ

Tarihsel süreçte insanlık kendisini doğanın bir parçası olarak görmüş ancak varlığını devam ettirebilmek için doğayı sürekli denetim altına almayı arzulamıştır (Nair, 2017). Bu noktada insanın doğayla müthiş mücadelesi karşımıza çıkmaktadır. İnsan-doğa arasındaki bu mücadelede afetler insanoğlunu en çaresiz bırakan durumlar olarak dikkat çekmektedir. Zira nerede, nasıl ve ne zaman meydana geleceği bilinmeyen afetler başta can kayıpları olmak üzere, ekonomik, sosyal ve psikolojik pek çok yıkıma neden olabilmektedir (Altun, 2018). Afetlerden özellikle dezavantajlı konumdaki insanlar (çocuklar, engelliler, yaşlılar vb.) daha ağır etkilenmektedir (Eldar, 1992; Türk, 2022). Afetler yalnızca afetzedeleri değil dolaylı yoldan tüm toplumu etkilemekte, küreselleşmenin yaygınlaşmasıyla artık sadece meydana geldikleri ülkeye/bölgeye değil dünyanın diğer ülkelerine/bölgelerine de ekolojik, sosyo-ekonomik ve psikolojik açıdan zararlar vermektedir (Yavuz ve Dikmen, 2015).

¹ Prof. Dr., Sağlık Bilimleri Üniversitesi, Gülhane Sağlık Bilimleri fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, ishak72@gmail.com, ORCID iD: 0000-0001-8910-9413

² Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, mrozturk@cumhuriyet.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-7570-5361

³ Doç. Dr., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, bilican@cumhuriyet.edu.tr, ORCID iD: 0000-0001-5083-6445

SONUÇ

6 Şubat 2023'de başlayan ve halen devam eden depremler ne yazık ki binlerce can ve mal kaybına neden olarak ülkemizin bir deprem ülkesi olduğunu unutmamamız gerektiğini bir kere daha hatırlatmıştır. Bu durum deprem bilincinin tüm topluma yaygınlaştırılması gerektiğini göstermektedir.

Deprem önlenemez bir doğa durumudur ancak alınacak önlemlerle depremin verdiği hasarlar ve can kaybı en aza indirgenebilir. Bu bakımdan öncelikle binaların depreme dayanıklı inşa edilmesi gereklidir. Bunun sağlanabilmesi, güçlü yasal düzenlemeler ve denetlemelerle mümkündür. Türkiye'de bugüne kadar 1947, 1953, 1961, 1968, 1975, 1998, 2007 ve 2018 olmak üzere, deprem yönetmelikleri toplam 8 kez revize edilmiştir. Hazırlanan bu yönetmeliklerde, yapının bulunduğu deprem bölgesi ve zemin özellikleri dikkate alınarak yapıların, depreme dayanıklı tasarımı ve yapımı için gerekli olan minimum koşullar verilmektedir (AFAD, 2023b). Ancak son depremler, yasal mevzuatların eksikliklerini ve yeniden gözden geçirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Yasal mevzuatın yeniden revize edilmesi yanında yapı denetimlerinin de sıkı bir şekilde gerçekleştirilmesi, özellikle müteahhitler konusunda önlem alınması gereklidir. Türkiye'de 450 bin civarında müteahhit vardır ve 145 bini sadece geçici belge ile iş yapmaktadır. Bu alanda yasal bir mevzuatın bulunmadığı bilinmektedir (Haberler, 2023). Bütün Avrupa ülkelerinde toplam sayı ise 50 binden biraz daha azdır (Balbay, 2020).

KAYNAKLAR

- Aarts, P. G. H. (2001). *Guidelines for programmes: psychosocial and mental health care assistance in post-disaster and conflict areas*. Refugee Studies Centre.
- AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2018). Türkiye'de afet yönetimi ve doğa kaynaklı afet istatistikleri. https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/turkiye_de_afetler.pdf adresinden 13 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2021). **Görev ve yetkilerimiz**. <https://www.afad.gov.tr/afadhakinda> adresinden 30 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2022). Doğal afetler. Türkiye Afet ve Acil Durum Eğitim Merkezi. <https://www.afad.gov.tr/afadem/dogal-afetler> adresinden 22 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2023b). Türkiye bina deprem yönetmeliği. <https://www.afad.gov.tr/turkiye-bina-deprem-yonetmeliği> adresinden 3 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2023c). AFAD ve tarihçesi. <https://www.afad.gov.tr/afad-hakinda> adresinden 3 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.

- AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2023d). Heyelan. <https://www.afad.gov.tr/afadem/heyelan> adresinden 10 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. (2023a). Açıklamalı afet yönetimi terimleri sözlüğü, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozluгу>. adresinden 12 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Akar, S. (2013). Doğal afetlerin kamu maliyesi üzerine etkisi: Türkiye değerlendirmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 11(21), 185-206.
- Akay, A. (2019). İklim değişikliğinin neden olduğu afetlerin etkileri. *İklim Değişikliği Eğitim Modülleri Serisi*, (15), 1-77.
- Akdur, R. (2000a, 25-27 Ocak). Afetler ve afetlerde sağlık hizmetleri. *Türkiye Sorunlarına Çözüm Konferansı-3*, 21. *Yüzyılda Türkiye* içinde (ss. 25-27). Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Akdur, R. (2000b). Afetlere hazırlık ve afet yönetimi. *Ankara Deontoloji Dergisi*, (7), 8-13.
- Aker, A. T. (2000). Travma sonrası stres bozukluğunun bilişsel ve davranışçı tedavileri. *3P Dergisi*, 8(1), 38-46.
- Aktaş, A. M. (2002). Kriz durumlarında sosyal hizmet müdahalesi, *Kriz Dergisi*, 11(3), 37-44.
- Alakara-Özcan, G. (2018) *Afetlerde psikososyal destek hizmetlerinin AFAD'da çalışan sosyal çalışmacılar tarafından değerlendirilmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Altun, F. (2016). Afetlerde psikososyal hizmetler: Marmara ve Van depremleri karşılaştırmalı analiz. *Çekmece İZÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(8,9),183-197.
- Altun, F. (2018). Afetlerin ekonomik ve sosyal etkileri: Türkiye örneği üzerinden bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 2(1), 1-15.
- Anadolu Ajansı (2023). Kurum: Deprem bölgesinde 582 bin bağımsız bölüm ve 202 bin bina acil yıkılacak, ağır hasarlı veya yıkık. <https://www.aa.com.tr/tr/asrin-felaketi/kurum-deprem-bolgesinde-582-bin-bagimsiz-bolum-ve-202-bin-bina-acil-yikilacak-agir-hasarli-ve-ya-yikik/2833412> adresinden 2 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Armstrong, K., Zatzick, D., Metzler, T., Weiss, D. S., Marmar, C. R., Garma, S., Ronfeldt, H. ve Roepke, L. (1998). Debriefing of American red cross personnel: Pilot study on participants' evaluations and case examples from the 1994 los angeles earthquake relief operation, *Social Work Health Care*, 27(1), 33-50.
- Artan T. ve Özkan A. O. (2020). Afetler ve sosyal hizmet. *Journal of ADEM*, 1(1), 47-54.
- Atabey, E. (2000). *Deprem eğitim serisi No: 34*. Maden Tetkik Arama ve Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Bahadır, H. ve Uçku, R. (2018). Uluslararası acil durum veri tabanına göre Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki afetler. *Doğal Afetler ve Çevre Dergisi*, 4(1), 28-33.
- Balci, A. N. ve Öztan, Y. (1987). *Sel kontrolü*. Karadeniz Üniversitesi Basımevi.
- Barker, L. R. (1999) *The social work dictionary*. NASW Press.
- BBC News Türkçe (2021). İspanyol Gribi nedir, kaç kişi hayatını kaybetti ve salgın bittiğinde dünya ne haldeydi. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52473039> adresinden 27 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- BDTİM-Boğaziçi Üniversitesi Kandilli Rasathanesi ve Deprem Araştırma Enstitüsü Bölgesel Deprem-Tsunami İzleme ve Değerlendirme Merkezi (2023). <http://www.koeri.boun.edu.tr/sismo/2/son-depremler/liste-halinde/#> adresinden 19 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Benson, C. ve Clay, E. (2003) *Economic and financial impacts of natural disasters: an assessment of their effects and options for mitigation*. Overseas Development Institute.
- Bianet, (2023). Antakya'dan Çin'e insanlık tarihinin en ölümcül depremleri. <https://m.bianet.org/bianet/yasam/274177-antakya-dan-cin-e-insanlik-tarihinin-en-olumcul-depremleri> adresinden 12 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.

- Biricik, A. S. (1996). Senirkent’de sel afetleri. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (1), 9-30.
- Boztaş, M. H., Aker, A. T., Münir, K., Çelik, F., Aydın, A., Karasu, U. ve Mutlu, E. A. (2019). Post traumatic stress disorder among adults in the aftermath of 2011 Van-Erciş Earthquake In Turkey. *Turk J Clin Psychiatry*, (22), 380-388.
- Buz, S. (2002). Afet yönetimi ve sosyal hizmet. *Sosyal Hizmet Sempozyumu 2001: Deprem ve Sosyal Hizmetler* bildiri kitabı içinde (ss.56-67). Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Hizmetler Yüksekokulu Yayını No: 13.
- Cervatoğlu-Geyran, P. (2000) Psikolojik travma ve sonuçları: Tarihsel arka plan ve güncel kavramlar üzerine gözden geçirme. *3P Dergisi*, 8 (Ek 1), 9-12.
- Ceylan, A. (2003, 19-21 Mart). Meteorolojik karakterli doğal afetlerin zamansal ve bölgesel dağılımı. *III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu* kitabı içinde (ss. 455-465). İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi.
- Ceylan, A. ve Kömüşçü, A. Ü. (2008). Meteorolojik karakterli doğal afetlerin uzun yıllar ve mevsimsel dağılımları. *İklim Değişikliği ve Çevre*, 1(1), 1-10.
- Balbay, M. (2020). Türkiye’de müteahhit sayısı: 453 bin 497 Almanyada: 3 bin 550. <https://www.cumhuriyet.com.tr/yazarlar/mustafa-balbay/turkiyede-muteahhit-sayisi-453-bin-497-almanyada-3-bin-550-1716733> adresinden 18 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Demirbilek, Ö. (2023). Büyük Kahramanmaraş depremi sonrası afet yönetimi sürecinin değerlendirilmesi ve gelecek için çözüm önerileri. M. Öztürk ve M. Kırca (Ed.), *Kahramanmaraş Merkezli Depremler Sonrası İçin Akademik Öneriler* (s. 183-193) içinde. Özgür.
- Demirbilek, Ö. ve Gökkaya, E. (2022). Acil yardım ve afet yönetimi öğrencilerinde afetlere hazırlık durumları ile psikolojik sağlık durumlarının ilişkisinin incelenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 11(2), 617-624.
- Demirsoy, F. (2023). *Türkiye’de meteorolojik afetler ve afet yönetimi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Dergice (2021). Dünyada depremlerin en yoğun yaşandığı ülkeler. <https://dergice.com/dunyada-depremlerin-en-yogun-yasandigi-ulkeler> adresinden 7 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Developmentaid (2021). Top 10 worst natural disasters over the last 100 years. <https://www.developmentaid.org/news-stream/post/107865/worst-natural-disasters> adresinden 11 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Dölek, İ. (2016). Türkiye’de doğal afetler. H. Akengin ve İ. Dölek (Ed.), *Türkiye Fiziki Coğrafyası* içinde (ss. 313-366). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Eldar, R. (1992). The needs of elderly persons in natural disasters: observations and recommendations. *Disasters*, (16), 3545-3558.
- EM-DAT (2023). The international disaster database. <https://public.emdat.be/data> adresinden 28 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Erkoç, T. (2004). *İl ve İlçe Acil Yardım Teşkilatları, İçişleri Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı*, 88. Dönem Kaymakamlık Kursu Ders Notları. Ankara.
- Eshghi, K. ve Larson, R. C. (2008). Disasters: lessons from the past 105 years. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 17(1), 62-82.
- Euronews (2020). Tarihteki en ölümcül salgın hastalıklar neden ortaya çıktı ve nasıl sona erdi. <https://tr.euronews.com/2020/05/12/tarihteki-en-olumcul-salginlar-hangileriydi-neden-olustular-ve-nasil-sona-erdiler> adresinden 26 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Euronews (2023a). Dünyada son 20 yılda yaşanan en ölümcül depremler. <https://tr.euronews.com/2023/02/06/dunyada-son-20-yilda-yasanan-en-olumcul-depremler> adresinden 18 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Euronews (2023b). Nagasaki’ye atom bombası atılmasının 78. yıl dönümünde “nükleer silahlardan vazgeçin” mesajı. <https://tr.euronews.com/2023/08/09/nagasakiye-atom-bombasi-a>

- tilmasınınin-78-yil-donumunde-nukleer-silahlardan-vazgecin-mesaji adresinden 1 Nisan 2023 tarihinde alınmıştır.
- Foa, E. B., Davidson, J. R. T. ve Frances, A. (1999). Treatment of post traumatic stress disorder. *Journal of Clinical Psychiatry*, 60(Ek 16), 10-19, 71-75.
- Garatwa, Wolfgang ve Bollin, Christina, (2002). *Disaster Risk Management, Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit*. Eschborn.
- Gleser, G. C., Green, B. L., & Winget, C. (2013). *Prolonged psychosocial effects of disaster: A study of Buffalo Creek*. Elsevier.
- Gökkaya, E. ve Demirbilek, Ö. (2022). Olağandışı durumlarda organizasyonlar ve örgütler. İ. Çelebi ve E. Balcı (Ed.), *Olağan Dışı Durumlarda Halk Sağlığı* içinde (ss. 35-45) içinde. Ankara: Nobel.
- Güler, Ç. ve Çobanoğlu, Z. (1994). *Afetler*. Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü ve Sağlık Projesi Genel Koordinatörlüğü.
- Güllüoğlu, M. (2019). Afet yönetim sistemlerinde sosyal hizmet. *Sağlık Düşüncesi ve Tıp Kültürü Dergisi*, (52), 28-29.
- Haberler. (2023, Şubat 13). Türkiye’de kaç müteahhit var? Türkiye’de toplam kaç müteahhit bulunuyor 2023? İstanbul, İzmir, Ankara müteahhit sayısı kaç?. haberler.com/haberler/turkiye-de-kac-muteahhit-var-turkiye-de-toplam-15633105-haberi/#:~:text=Ek%20olarak%20Türkiye'deki%20450,500%20bin%20arasında%20müteahhit%20bulunmaktadır adresinden 17 Temmuz 2023 tarihine alınmıştır.
- Habertürk. (2023). Türkiye’de deprem riski az olan iller hangileri? İstanbul deprem haritası. <https://www.haberturk.com/turkiye-de-deprem-riski-az-olan-iller-hangileri-istanbul-deprem-haritasi-3563209> adresinden 25 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Haçın, İ. (2014). 1939 Erzincan büyük depremi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30(88), 37-70.
- Harms, L., Boddy, J., Hickey, L., Hay, K., Alexander, M., Briggs, L.ve Hazeleger, T. (2022). Post-disaster social work research: A scoping review of the evidence for practice. *International Social Work*, 65(3), 434-456.
- Hogan, D. E. ve Burstein, J. L. (2002). Basic physics of disaster. *Disaster Medicine Journal*, 3-9.
- IFSW- International Federation Of Social Worker (2014). Global definition of social work. <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> adresinden 18 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- İklim Gazetesi (2022). Bir seller ülkesi olarak Türkiye. <https://iklimgazetesi.com/bir-seller-ulkesi-olarak-turkiye/> adresinden 11 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Javadian, R. (2007). Social work responses to earthquake disasters social work intervention In Bam, Iran, *International Social Work*, 50(3), 334-346.
- Kadioğlu, M. (2011). *Afet yönetimi beklenilmeyeni beklemek en kötüsünü yönetmek*. T.C. Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.
- Karar. (2020). Tarihin en büyük çığ felaketleri. <https://www.karar.com/tarihin-en-buyuk-cig-felaketleri-1466156> adresinden 13 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kaya, A. D., Öztürk, C. E., Yavuz, T., Özyayın, C. ve Bahçebaşı, T. (2008). Changing patterns of hepatitis a and e sero-prevalences in children after the 1999 earthquakes in Duzce, Turkey. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 44(4), 205-207.
- Kaya, S. ve Türk, A. (2023). Afetlerde psikososyal destek profesyonellerinin travmaya müdahale becerilerinin incelenmesi. A. Bilgili ve B. Hanedan (Ed.), *Sağlık Bilimlerinde Güncel Tartışmalar 7* içinde (ss. 646-655). Bilgin Kültür Sanat Yayınları.
- Kaya, S., Öztürk, M. ve Türk, A. (2023, Mayıs 21-22). Yükseköğrenim düzeyine sahip bireylerde depreme hazırbulunuşluğu etkileyen sosyodemografik faktörler. M. Bulut ve Z. Karacagil (Ed.), *5th International Congress on Multidisciplinary Social Sciences Full Papers* içinde (ss. 197-204). Bidge Yayınları.

- Keçici, M. (1994). Doğal Afetlerde Bulaşıcı Hastalıklar ve Çevre. *Bayındırlık ve İskan Bakanlığı ile Belediyeler Dergisi*, (8), 24-47.
- Kellet, J. ve Sparks, D. (2012). *Disaster risk reduction*. <http://devinit.org/wp-content/uploads/2013/08/GHA-Disaster-Risk-Report.pdf> adresinden 1 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kriter (2023). Uluslararası veriler ışığında 6 Şubat depremleri. <https://kriterdergi.com/dosya-deprem-ve-afet-yonetimi/uluslararası-veriler-ışığında-6-subat-depremleri> adresinden 5 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kurnaz, L. (2017). Fırtınaların geçmişi. <http://sonbuzulerimeden.blogspot.com/2017/09/frtnalarn-gecmisi.html> adresinden 12 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Kutluay, H. (2023). Doğal Afet Nedir, Çeşitleri Nelerdir?. <https://www.makaleler.com/dogal-afetler-nelerdir> adresinden 18 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Lemonick, D. M. (2011). Epidemics after natural disasters. *Am J Clin Med*, 8(3), 144-52.
- Lindell, M. K. (2013). Recovery and Reconstruction After Disaster. P. T. Bobrowsky (ed.), *Encyclopedia of Natural Hazards* içinde (ss.812-824). Dordrecht: Springer.
- McDermott, T. K. J., Barry, F. ve Tol, R. S. J. (2014). Disasters and development: natural disasters, credit constraints and economic growth. *Oxford Economic Papers*, 66(3), 750-773.
- Medyascope (2023). Deprem bölgesini hortum vurdu, Kahramanmaraş Pazarcık'ta 1 kişi yaşamını yitirdi, 44 kişi yaralandı. <https://medyascope.tv/2023/04/20/deprem-bolgesini-hortum-vurdu-kahramanmaraş-pazarcıkta-1-kisi-yasamini-yitirdi-44-kisi-yaralandi/> adresinden 20 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- MGM-Meteoroloji Genel Müdürlüğü (2023a). Kuraklık ve sınıflandırılması. <https://www.mgm.gov.tr/veridegerlendirme/kuraklik-analizi.aspx?d=yontemsinif#sfB> adresinden 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Milliyet, (2023). Dünyada gerçekleşmiş en büyük 10 doğal afet. <https://www.milliyet.com.tr/molatik/galeri/dunyada-gercekleşmiş-en-buyuk-10-dogal-afet-86830/1> adresinden 11 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Müftüoğlu, F. (2019). *Türkiye'de afet yönetiminde akreditasyon ve standardizasyon sorunları* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi.
- Nair, G. (2017). İlkel toplumlardan günümüze insan-doğa ilişkileri bağlamında çevre sorunları üzerine bir değerlendirme. *Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(2), 77-89.
- Noy, I. ve DuPont IV, W. (2016). *The long-term consequences of natural disasters – a summary of the literature*. Working Papers In Economics and Finance.
- NTV (2023). Karadeniz'deki sel felaketi: heyelan ve sel sayısındaki artış ilerideki yıllarda devam edecek. https://www.ntv.com.tr/galeri/turkiye/karadenizdeki-sel-felaketi-heyelan-ve-sel-sayısındaki-artist-ilerideki-yillarda-devam-edecek,aKnAZRsqEayJFtiD0LRtg/CZ7nv0w2CEenU05_cZu30w adresinden 22 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- NTV Haber (2023). Kahramanmaraş depremlerinin ardından 38 bin artçı sarsıntı gerçekleşti. https://www.ntv.com.tr/turkiye/kahramanmaraş-depremlerinin-ardından-38-bin-artci-sarsinti-gerceklesti,055dNI42_k-8Tdf7GCX06w adresinden 2 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Oflaz, F. (2008). Felaketlerin psikolojik etkileri ve hemşirelik uygulaması. *C.Ü. Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12(3), 70-76.
- Gümüş, C. (2021). *Orman kitabı*. İzmir: Ege Orman Vakfı Yayını
- Omer, H. ve Alon, N. (1994). The continuity principle: a unified approach to disaster and trauma. *American Journal of Community Psychology*, 22(2), 273-287.
- Onyango, M. A. ve Uwase, M. (2017). Humanitarian response to complex emergencies and natural disasters. *International Encyclopedia of Public Health*, 4(2), 106-116.
- Otero, R. C. ve Marti, R. Z. (1995). The impacts of natural disasters on developing economies: Implications for the international development and disaster community. M. Munasinghe

- ve C. Clarke (Ed.), *Disaster Prevention for Sustainable Development: Economic and Policy Issues* içinde (ss. 11-40). The International Decade for Natural Disaster Reduction (IDNDR) and The World Bank.
- Özalp, S. (2018). Tsunami: yerküremizin dev dalgaları. *Doğal Kaynaklar ve Ekonomi Bülteni*, 26(1), 33-39.
- Özçelik, E. (2020). Afetlerde sosyal hizmetler. *Afet ve Risk Dergisi*, 3(1), 46-55.
- Rao, K. (2006). Psychosocial support in disaster-affected communities. *International Review of Psychiatry*, 18(6), 501-505.
- Roy, C., Reed, D. ve Hutt, J. (2010). Aerobiology and inhalation exposure to biological select agents and toxins. *Veterinary Pathology*, 47(5), 779-789.
- Seta (2023). Verilerle 6 Şubat depremleri ve özellikleri. <https://www.setav.org/verilerle-6-subat-depremleri-ve-ozellikleri/> adresinden 7 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Seyyar, A. ve Yumurtacı, A. (2016). Afet odaklı acil manevi sosyal hizmet uygulamaları bağlamında Türkiye'ye yönelik bir model önerisi. *MANAS Journal of Social Studies*, 5(3), 1-24.
- Shaluf, I. M. (2007). Disaster types. *Disaster Prevention and Management: An International Journal*, 16(5), 704-717.
- Sönmez, M. B. (2022). Depremin psikolojik etkileri, psikolojik destek ve korkuyla baş etme. *TOTBİD Dergisi*, 21(1), 337-343.
- Şahin, Ş. ve Üçgül, İ. (2019). Türkiye'de afet yönetimi ve iş sağlığı güvenliği. *Afet ve Risk Dergisi*, 2(1), 43-63.
- Şenol, C. (2020). Türkiye'de depremlerin yerleşme ve demografik yapı üzerindeki etkileri (1927-2020). *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 2(4), 620-644.
- Tarhan, M. (2020). Birinci Dünya Savaşı'nın üstünden 102 yıl geçti. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/birinci-dunya-savasinin-ustunden-102-yil-gecti/2038197> adresinden 1 Mayıs 2023 tarihinde alınmıştır.
- T.C. Hatay Valiliği (2019). Tüm zamanların şehri: Hatay. <http://www.hatay.gov.tr/hatay-tarihi-ne-genel-bakis-adresinden> 24 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tarihi Olaylar (2023a). Tarihten günümüze 10 büyük yanardağ felaketi. <https://www.tarihioylaylar.com/galeriler/tarihten-gunumuze-10-buyuk-yanardağ-felaketi-365> adresinden 12 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tarihi Olaylar (2023b). Tarihte meydana gelmiş en büyük sel felaketleri. <https://www.tarihioylaylar.com/galeriler/tarihte-meydana-gelmis-en-buyuk-sel-felaketleri-267> adresinden 12 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Taş, N. (2003). Yerleşim alanlarında olası deprem zararlarının azaltılması. *Uludağ Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi*, 8(1), 225-231.
- Taubenberger, J. K. ve Morens, D. M. (2006). 1918 Influenza: The mother of all pandemics. *Revista Biomedica*, 17(1), 69-79.
- TDK-Türk Dil Kurumu. (2023). Afet-Felaket. <https://sozluk.gov.tr/> adresinden 15 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tercan, B. (2020). Biyolojik afetler ve COVID-19. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 1(1), 41-50.
- TMMOB Mimarlar Odası. (2023). 6 Şubat 2023 depremleri tespit ve değerlendirme raporu. <https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/mo06022023depremtespit.pdf> adresinden 1 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Türk psikologlar Derneği (TPD). (2023). Depremin Psikolojik Etkileri. <https://www.psikolog.org.tr/tr/files/folder/depremin-psikolojik-etkileri-x809.pdf> adresinden 2 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.

- TRT Haber (2021). Sel felaketinde can kaybı 82 oldu. <https://www.trthaber.com/haber/turkiye/sel-felaketinde-can-kaybi-82-oldu-603383.html>). Adresinden 5 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- TRT Haber, (2023). Deprem Bölgesinde 256 Bin 605 kişiye psikososyal destek sağlandı. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/deprem-bolgesinde-256-bin-605-kisiye-psikososyal-destek-saglandi-746260.html> adresinden 12 Haziran 2023 tarihinde alınmıştır.
- Tuncay, T. (2004). *Afetlerde sosyal hizmet: 1999 yılı Marmara ve Bolu-Düzce depremleri sonrasında gerçekleştirilen sosyal hizmet uygulamaları*. Özbay.
- TÜBA-Türkiye Bilimler Akademisi (2023). Türkiye bilim akademisi Türkçe bilim terimleri sözlüğü programı. <http://terim.tuba.gov.tr> adresinden 22 Haziran tarihinde alınmıştır.
- Türk, A. (2022). Deprem özelinde engelli bireylere duyarlı afet yönetimi modeli. *Afet ve Risk Dergisi*, 5(1), 61-77.
- Türk, A. ve Kaya, S. (2023). Deprem sonrası psikososyal destek uygulamalarında merhamet yorgunluğunun psikolojik sağlamlığa etkisi: Sosyal hizmet uzmanları üzerine bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 81-91.
- Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). 2023 Kahramanmaraş ve Hatay depremleri raporu. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaraş-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf> adresinden 17 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Ursano, R. J., Fullerton, C. S., McCaughey, B. G. (1994). Trauma and Disaster. R. J. Ursano, B. G. McCaughey ve C. S. Fullerton (ed.), *Individual and Community Responses To Trauma And Disaster: The Structure Of Human Chaos* (s. 3-27) içinde. Cambridge University Press.
- Usta, G. (2023). Dünyada meydana gelen afetlerin istatistiksel olarak analizi (1900-2022). *Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(1), 172-186.
- WHO-World Health Organization (2023). WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. WHO Coronavirus (COVID-19) Dashboard. <https://covid19.who.int/> adresinden 2 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Wikipedia (2023). List of natural disasters by death toll. https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_natural_disasters_by_death_toll adresinden 12 Temmuz 2023 tarihinde alınmıştır.
- Yalınz, K. (2023). Havayolu işletmelerinin deprem sonrası hizmetleri. Ç. Ünüsan, M. Sezgin ve A. Köseoğlu (ed.), *Deprem ve Turizm (Maraş Depremi Sonrası Turizm Sektörü Değerlendirmeleri)* içinde (ss.53-64). İstanbul: Eğitim.
- Yalçiner, A. C. ve Ersoy, Ş. (2005). Depreşim dalgası (tsunami) tanım ve korunma yöntemleri. *Türkiye Mühendislik Haberleri*, 24(438), 18-24.
- Yavuz, A. ve Dikmen, S. (2015). Doğal afetlerin zararlarının finansmanında kullanılan afet öncesi finansal araçlar. *Marmara Üniversitesi Siyasal Bilimler Dergisi*, 3(2), 303-322 .
- Yavuz, E. (2019, 26-28 Eylül). 1939 depremi sonrası Erzincan Yenişehir alanında yapılan bir heykel: İnönü Anıtı. *Uluslararası Erzincan Tarihi Sempozyumu* (s.1755-1764) içinde. Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi.
- Yılmaz, A. (2003). *Türk kamu yönetiminin sorun alanlarından biri olarak afet yönetimi*. Pegem.
- Zara, A. (2011). *Yaşadıkça: Psikolojik sorunlar ve başa çıkma yolları*. İmge Kitabevi. <https://www.drdatastats.com/ii-dunya-savasinda-olen-asker-ve-sivil-sayisi/>